

Anti-aanbak

Dankzij het creatief knutselen met moleculen is ons leven een stuk comfortabeler geworden. Van onverwoestbaar verpakkingsmateriaal, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnen tot aan lekkere luchtjes toe: het merendeel van wat we dagelijks aan producten gebruiken, hebben we aan de chemie te danken. Op grond van recent onderzoek wordt geschat dat er inmiddels meer dan 350.000 door de mens geproduceerde, verbindingen bestaan. Wat de risico's van deze stoffen voor mens en milieu zijn, is echter grotendeels onbekend. Dat geldt ook voor de 25.000 (!) chemische stoffen die in Europa het meest in gebruik zijn. Die onbekendheid komt deels voort uit onwetendheid en deels uit het feit dat de producenten van deze stoffen bewust gebrekkige informatie aanleveren. Een bijkomend probleem heet mengseltoxiciteit: stoffen die op zich zelf nauwelijks gevaarlijk zijn, kunnen in combinatie met andere stoffen ineens giftig worden. Onderzoek naar dit effect staat helaas nog steeds in de kinderschoenen.

De grootste denkfout die we in het verleden hebben gemaakt is aannemen dat de giftigheid van substanties afhankelijk is van hun concentratie. Chemische verbindingen die in de gebruikte hoeveelheden volkomen onschuldig zijn, blijken zich daarbij op te hopen in levende organismen en vervolgens giftig te worden. Beruchte voorbeelden zijn DDT, dioxines en PCB's. Ook zware metalen zoals cadmium en lood, vertonen dit gedrag.

Maar de gifbeker is nog niet leeg. PFAS, een groep chemische stoffen die vanwege hun waterafstotende eigenschappen worden gebruikt in smeermiddelen en anti-aanbakpannen, blijkt zich op te hopen in vissen. Hoewel het gevaar van deze stoffen wordt onderkend en in Europees verband wordt gewerkt aan een

verbod op PFAS-verbindingen, is vis uit de Westerschelde door lozingen van dit goedje zo zwaar belast dat die van zichzelf niet meer schijnt aan te bakken in de pan. Ook in steeds meer zoetwatervis wordt PFAS aangetroffen in hoeveelheden die de norm ver overschrijden. Wat de mogelijke consequenties voor de consumptie van een zelf gevangen visje zijn, is op het moment dat dit voorwoord wordt geschreven nog niet duidelijk. Hoe dan ook is het een gotspe dat alle inspanningen die we verrichten om onze visstand – een belangrijke indicator voor een ecologisch gezond oppervlaktewater – op orde te krijgen, nota bene dreigen te worden vernacheld door de productie van anti-aanbakpannen en smeermiddelen.

Maar laten we positief eindigen: we zijn wél goed op weg naar een uiteindelijke verbanning van vislood. Ook die stof hoopt zich namelijk op in de voedselketen en hoewel vissen daarvan niet direct de pisang zijn, lopen (visetende) vogels wel risico ten gevolge van loodgebruik. Zo blijkt uit

Vis uit de Westerschelde is door lozingen van dit goedje zo zwaar belast dat die van zichzelf niet meer schijnt aan te bakken in de pan.

recent Amerikaans onderzoek dat bijna de helft van de Amerikaanse zeearenden (de iconische 'bold eagle') het loodje legt door de inname van lood. Daar betreft het weliswaar vooral lood afkomstig uit jachtpatronen dat in prooidieren achterblijft, maar in mindere mate ook lood afkomstig uit de hengelsport. Als onderdeel van de Greendeal wordt voortvarend gewerkt aan een loodvrije sportvisserij. Met succes, want het aandeel milieuvriendelijke alternatieven voor vislood groeit gestaag en veel van deze alternatieven werken zelfs beter dan lood.

Marco Kraal
Hoofdredacteur

